

УДК 378.094]:001:37.001.1.

БАГРІЙ Т. В.,

Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ, Україна

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ВИКЛАДАЧІВ ПЕРЕЯСЛАВСЬКОГО КОЛЕГІУМУ

Постановка проблеми. Сьогодні важливого значення набуває глибокий аналіз власних педагогічних традицій, які збагачувалися впродовж багатьох століть відомими педагогами-просвітителями, ученими, громадськими та церковними діячами. Велику значущість має комплекс освітніх традицій, які склалися в період існування Переяславського колегіуму. У колегіальній системі освіти формувалися нові підходи до навчання, які у свою чергу зумовили необхідність пошуку нових форм, методів і прийомів навчання.

Аналіз історико-педагогічних джерел переконує, що різноманітні аспекти цієї проблеми були об'єктом уваги педагогів, істориків, церковних і громадських діячів. Проте в наукових розвідках окреслене питання відображено лише частково. Отже, відсутність цілісних і комплексних досліджень із даної проблеми зумовили вибір теми статті: «Науково-педагогічні ідеї викладачів Переяславського колегіуму».

Метою статті є обґрунтування прогресивних ідей викладачів Переяславського колегіуму, актуальних для сьогодення.

Для досягнення мети поставлено такі *завдання*:

- проаналізувати проблему у науковій літературі;
- обґрунтувати прогресивні ідеї викладачів Переяславського колегіуму.

Переяславський колегіум належав до навчальних закладів підвищеного типу, що функціонували в Україні у XVIII – XIX ст. У колегіумі зміст навчального матеріалу ґрунтувався на комплексному засвоєнні знань із різних предметів. Викладачі навчального закладу створювали сприятливу атмосферу для навчання, що ґрунтувалася на використанні прогресивної думки західноєвропейської культури, застосовуючи при цьому і власні новаторські ідеї. Творчий, а інколи навіть демократичний підхід до навчання сприяв кращому засвоєнню матеріалу та водночас виховував у студентів колегіуму самостійність мислення, спрямовував до самоаналізу. Позитивним було й те, що у своїй роботі викладачі намагалися розкрити індивідуальні здібності вихованців, а також заохочували їх до самостійних творчих пошуків.

У Переяславському колегіумі працювали такі особистості як П.Базилевич, П.Гошкевич, С.Гречка, Й.Козачковський, С.Лебединський, І.Леванда, О.Новицький, Г.Орловський, Г.Сковорода та інші, внесок яких у розвиток вітчизняної педагогічної думки вагомий і незаперечний.

Плеяда цих викладачів не залишила нам підручників з педагогіки, у їхніх працях ми не знайшли систематизованого викладу дидактичних принципів, форм і методів навчання. Також не було в той час достатньо розробленої педагогічної термінології, і багато основних категорій вони трактували по-різному. Але в працях викладачів колегіуму ми знаходимо численні педагогічні погляди на організацію навчального процесу, які й у наш час мають важливе значення.

Аналіз наукових праць, навчальних посібників, методичних розробок курсів лекцій, проповідей викладачів Переяславського колегіуму: П.Гошкевича, І.Леванди, О.Новицького, С.Лебединського, Г.Орловського, Г.Савича – дають

підстави стверджувати про використання ними дидактичних принципів, прийомів і методів навчання.

Серед педагогів Переяславського колегіуму середини XVIII ст. є Пилип Гошкевич, який, на наш погляд, залишив помітний слід у розвитку освіти та педагогічної думки Переяславщини. Великою заслугою викладача є навчально-методична розробка “Курсу поетики, риторики та синтаксису” (1742 р.).

Аналіз курсу, прочитаного в Переяславському колегіумі П.Гошкевичем, свідчить, що автор добре володів методикою викладання поетики, риторики та синтаксису, використовував оригінальні методи і прийоми навчання.

Курс поетики, риторики та синтаксису мав методичний характер. П.Гошкевич запропонував новий розподіл та послідовність викладу навчального матеріалу з метою полегшення його засвоєння учнями.

Поетика та риторика в семінарії викладалися протягом одного року, один рік відводився і на клас синтаксису. Курс поетики П.Гошкевича складався з таких розділів: знайомство з предметом поезії, змістом, формою; жанри та корисність поезії; відомості про вимисел, фабулу та їх значення для поетичного твору; характеристика понять “цензура”, “метр”, “вірш”, “пісня”. Далі автор подає визначення таких видів поезії як “елегорія”, “лірика”, “епіграма” та пояснення поезії “драматичної” і “трагічної” [5, с. 26].

До курсу поетики приєднувалася риторика, виклад якої П.Гошкевич розпочав із характеристики вітальних орацій, які були надзвичайно популярним жанром першої половини XVIII ст. У курсі риторики автор вмістив розділ під назвою “Запас слів і допоміжних засобів, необхідних для створення героїчних од”. Тут же проводився підбір образів на кожную букву алфавіту, переважно із творів давньогрецьких філософів (Демосфен, Анаксемен та ін.), поетів (Гомер, Геродот, Горацій та ін.), полководців (О.Македонський, Каталіна та ін.).

Усний виклад навчального матеріалу П.Гошкевич поєднував із бесідою, розвиваючи при цьому в учнів мислення, володіння мовою. Викладач постійно здійснював перевірку рівня розуміння учнями навчального матеріалу. Така бесіда підводить до самостійної розумової діяльності, самостійного мислення, дає можливість перевірити вивчений матеріал і тренує пам'ять.

У класі синтаксими П.Гошкевич навчав учнів, котрі вже оволоділи граматиною, писати невеликі повчання на морально-виховні теми. Один і той же текст учні писали латинською, польською та слов'янською мовами, що значною мірою сприяло кращому засвоєнню цих мов [5, с. 26].

П.Гошкевич навчав вихованців семінарії самостійно складати промови, які потім зазнавали дидактичного аналізу. Метою такого навчання було досягнення витонченості мовлення. Найкращі промови учні виголошували на урочистих зборах. Студенти писали також вірші, вітальні листи, п'єси [5, с. 27].

Основну роль у навчанні П.Гошкевич відводив запам'ятовуванню, аналізу та синтезу вивченого матеріалу, умінню застосовувати здобуті знання на практиці.

У своєму рукописі П.Гошкевич умістив багато матеріалу про корисність науки та освіти як для кожної людини, так і для всього суспільства. Він вважав, що освічена людина вміє визначити, що таке щастя і нещастя, вона зможе відрізнити правду від неправди, зрозуміти суть речей і подій. “Всяка земля питаєт ученіє, – зазначав педагог, – да како треба правити, нужно есть ученіє, работа со властію, вместе с подданими – ученіє, на судах правду в неправде познавати – ученіє. Брань ли соврати или мир составляют – вобратій ученіє. Еліко ученіє есть свет, зело потребное. Все бо оноє, что не по здравоту ученію обыче твориться – и ото вражда, ненависть в братий, забойств...”. Педагог закликав своїх учнів взяти собі

науку, цей скарб безцінний, це багатство дивовижне, яке сяє краще золота і срібла, оскільки всі багатства тлінні, а “ученіє” (наука і знання) – “невредно пребывает вовеки [2, с. 527]”.

Цікавою та повчальною з педагогічного погляду є сентенція про одного учня П.Гошкевича, який висловив думку, що перше місце серед міст щодо розвитку науки посідає Чернігів (де він здобув початкову освіту) і Київ (куди прямував, затримавшись на деякий час у Переяславі). У відповідь на таке зауваження вчитель відповів, що він “ніде не заславить собою місця”, якщо буде переходити від одного міста до іншого. П.Гошкевич посилався на народне прислів'я: “Не бачила б курка курчат, якби довго на них не сиділа”, тобто складно набратися мудрості, якщо бігати від одного місця до іншого [5, с. 27].

Аналіз розробленого П.Гошкевичем курсу поетики свідчить, що зміст був підпорядкований принципам доступності, послідовності. У своїй викладацькій діяльності П.Гошкевич підкреслював необхідність послідовного викладу змісту предмета (пояснення, аналіз, узагальнення та ін.). Викладач намагався подавати навчальний матеріал зрозуміло й доступно, забезпечуючи при цьому його глибоке і повне засвоєння [2, с. 527 – 528].

Отже, педагогічна діяльність П.Гошкевича в Переяславській семінарії свідчить про широту його світогляду та глибокі знання. Викладач був обізнаний з найкращими зразками світової наукової, педагогічної, публіцистичної та історичної літератури. Педагог постійно реалізовував провідні дидактичні принципи навчання, застосовував оригінальні методи та прийоми засвоєння знань.

Особливе місце в історії Переяславського колегіуму належить видатному українському філософу, педагогу та поету XVIII ст. Григорію Сковороді. Саме в Переяславській семінарії він розпочав свою педагогічну діяльність. Після повернення з-за кордону в 1750 р. Г.Сковорода був запрошений переяславським єпископом Н.Срібницьким на посаду викладача поетики [6, с. 231].

Прибувши до Переяславського колегіуму, молодий викладач із запалом взявся до роботи. Г.Сковорода радів, що нове відчуття поезії він передаватиме своїм учням не десь в іншому місті, а саме тут, у Переяславі, місті, де все рідне, своє. Саме за таких умов у нього зародилась ідея написати власний курс поетики.

З перших років педагогічної діяльності в семінарії Г.Сковорода реалізовував нові, передові принципи навчання і виховання. Він виходив із потреб життя, враховував природні нахили та здібності студентів. Природовідповідність виховання і навчання були провідними в діяльності педагога. Він рішуче відкидав будь-які фізичні покарання, приниження особистості учня [6, с. 231].

Г.Сковорода намагався, щоб курс поетики, який він викладав у семінарії, був простим і доступним для студентів. Студенти любили слухати лекції філософа, бо його книга про поезію була “простая и вразумительная, да и совсем новое и точное понятие давала обь оной [7, с. 218]”.

У 1750 р. Г.Сковорода написав “Рассуждение о поэзии и руководство къ искусству оной”. Як зазначають дослідники спадщини Г.Сковороди, це був новаторський курс віршотворення, який не збігався з традиційним, програмовим. В основу свого підходу поет поклав відмову від домінуючого тоді силабічного вірша, заснованого на сумірності віршованих рядків кількості складів. Силабічне віршування, притаманне переважно мовам, у яких постійний наголос, не відповідало особливостям української та російської мов. Певною мірою Г.Сковорода слідував реформаторським поглядам російських поетів, які започаткували у 30-ті рр. XVIII ст. силаботонічну практику. Г.Сковороді скоріше за все був знайомий ломоносовський трактат про ямби (1739 р.), який вивчався в

Київській академії. Пройнявшись думкою про штучність силабічної системи складання віршів, він шукав ритми і віршовані розміри, співзвучні рідній мові [1, с. 96].

Нові підходи до викладання поетики не сподобалися Переяславському єпископу І.Козловичу. Викликавши Г.Сковороду, єпископ зробив йому суворе зауваження і наказав негайно змінити методику викладання. На це зауваження лектор спокійно сказав: “Мої роздуми про поезію правильні, засновані на самій природі цього мистецтва”. Свою відповідь Г.Сковорода закінчив латинським прислів'ям “*Alia res sceptrum, alia – plectrum*”, що означало: “Одна справа пасторський жезл, а інша – сопілка пастуха” [6, с. 94 – 95].

Унаслідок непорозуміння з місцевим єпископом єдиний примірник рукописного курсу лекцій Г.Сковороди було вилучено та знищено, а сам автор був змушений залишити Переяславський колегіум [6, с. 86].

Переяславський період і досвід навчання сина С.Томари стали основою майбутньої цілісної системи поглядів Григорія Сковороди на навчання і виховання. Це принципи природовідповідності навчання й виховання нахилам та індивідуальності кожного учня, пізнання світу і самопізнання, усвідомлення свого стану, піднесення гідності людини, ідея глобальної освіти.

У другій половині XVIII століття викладачі Переяславського колегіуму самостійно розробляли курси лекцій для студентів. Так, у 60-х рр. “Курс богослів'я” за особистими розробками читав Іван Леванда, згодом відомий церковний діяч. Він відзначився інтелектуальними та емоційними проповідями – повчаннями релігійно-морального змісту [4, с. 84].

Одним із засобів, яким користувався І.Леванда, щоб привернути увагу слухачів, були оповідні приклади, якими ілюструвалися чи аргументувалися тези його лекцій. Використання наочності сприяло, на думку педагога, розумовому розвитку учнів, полегшувало процес засвоєння знань, допомагало сприймати об'єкт у різноманітні його сторін і зв'язків. Педагог використовував оповідання із “Священної історії”, що водночас сприяло вихованню в учнів морально-релігійних почуттів [4, с. 72].

І.Леванда читав лекції з богослов'я за власними дидактичними підходами і принципами. Серед основних були принципи, доступності, систематичності, послідовності, гуманності, свободи. Педагог творчо використовував такі методи навчання як лекція, розповідь, диспут, бесіда, вправи.

Аналіз архівних матеріалів свідчить, що особисто розробленими лекціями з латинської літератури, філософії, риторики користувались у своїй викладацькій роботі П.Базилевич, С.Гречка, Й.Козачковський. Навчання цих предметів велось виключно латинською мовою.

На початку XIX ст. лекції з філософії чистою латинською мовою читав І.Рождественський. Викладач робив порівняльний аналіз філософських течій, надаючи при цьому студентам право самим робити висновки. Такий підхід у викладанні розвивав самостійність і незалежність від догматичних правил.

Протягом усього періоду існування Переяславського колегіуму простежується певна тенденція проведення занять викладачами за особисто розробленими лекціями, які сприяли кращому та легшому засвоєнню навчального матеріалу.

Слід зазначити, що при заснуванні семінарії її викладацький склад був сформований єпископом А.Берлом “*мужем ученим*” [4, с. 81]. У подальшому єпископську кафедру також очолювали освічені особи, які щиро вболівали за

навчальний процес в опікуваному ними закладі та особливого значення надавали підбору викладацького складу семінарії.

Почесне місце в історії Переяславської єпархії та Переяславського колегіуму належить церковному діячу, викладачу богослов'я, духовному письменнику Сильвестру Лебединському, який очолював Переяславську єпархію з 1799 р. по 1807 р. Прибувши на Переяславську кафедру, преосвященний єпископ С.Лебединський розпочав свою діяльність із благоустрою Переяславського колегіуму, який на той час знову перебував у підпорядкуванні місцевих архиєпископів. Беручи активну участь у житті колегіуму, С.Лебединський зумів досягти того, що в навчальному плані даний навчальний заклад не відставав від інших закладів підвищеного типу, а навіть випереджав деякі з них.

Цікавою, на нашу думку, є резолюція єпископа С.Лебединського на прохання священика Г.Чачкова дозволити навчатися його сину Андрію в Київській академії: "Просителю въ просьбе отказать; поелику и у насъ учение сообразное кievскому преподается [2, с. 67]".

Слід зазначити, що єпископ зовсім не перебільшував значення наукового потенціалу навчального закладу, яким він керував. Викладачі Переяславського колегіуму привертати до себе увагу правлячих сфер. Митрополит Новгородський та Санкт-Петербурзький Амвросій неодноразово звертався до єпископа С.Лебединського із проханням направити в його єпархію того чи іншого вчителя.

Так, наприклад, у січні 1800 р. із Переяславської семінарії в Петербурзьку єпархію був направлений учитель вищого красномовства та французької мови, ієромонах Афанасій, а в січні 1801 р. – учитель поезії ієромонах Сильвестр. З приводу останнього митрополит Амвросій писав, що він із радістю прийме його у свою єпархію та просив завірити його, що "онъ по его способностямъ определенъ будетъ къ должности, которая соединяся съ пользою общею будетъ и ему приноситъ удовольствіе [1, с. 749]".

Значною заслугою С.Лебединського в розвитку семінарії стало те, що за його сприяння в 1799 р. було відновлено клас філософії, а в 1800 р. – клас богослов'я, у якому профільний предмет викладав сам єпископ.

С.Лебединський приділяв багато уваги правильній організації навчально-виховного процесу в Переяславській семінарії. З цією метою він затвердив розклад навчальних занять у семінарії по класах, днях та годинах із зазначенням учителів та приєднанням до цих класів філософського. Затверджуючи розклад, єпископ виразив бажання: "да Богъ благословить труды учащихъ и учащихся желанными и обильными плодами къ пользе отечества, къ благосостоянію Св. Церкви принадлежащими [1, с. 760]".

У 1801 р. преосвященний Сильвестр представив у консисторію на розгляд "Конспект для вчителів Переяславської семінарії, яким чином належить викладати кожному учителю у своєму класі навчання [1, с. 548]". Розробку цього конспекту єпископ мотивував таким чином: "Поелику семинарии нашей учителя читають и задають на переводъ ученикамъ книги техъ авторовъ, коихъ читать не следуетъ, а пренебрегаютъ нужные, не зная при томъ точнаго и полезнаго плана касательно преподаванія классическаго ихъ ученія; то дабы и самыхъ учителей вывести изъ сей погрешности и ученикамъ доставить основательный и полезный методъ къ получению въ проходимыхъ ими наукахъ успеха, сочинили мы конспектъ всемъ преподаваемымъ въ семинарии нашей ученіямъ, который, препровождая при семъ въ консисторію, рекомендуемъ оной оригиналь помянутого сочиненного нами конспекта, сохранивъ для будущего времени въ целости, послать копію въ семинарское правленіе при указе съ темъ, чтобы учителя исполняли оный въ

самой точности, не переменяя отнюдь изображенных въ немъ полезныхъ внушеній, дабы наконецъ, ученики ихъ могли чрезъ сіе сделаться полезными обществу членами и добрыми пастырями Христовой Церкви; а для сего велеть же каждому учителю иметь свой конспектъ, переписанный на александрийской бумаге и оправленный въ рамки, прибавъ въ своемъ классе возле порога. Въ слышаніи и исполненіи сего нашего повеленія на семъ нашемъ же определеніи всемъ учителямъ расписаться [1, с. 549]". Сам єпископ у подальшому досить уважно стежив за виконанням даного конспекту.

Аналіз "Розкладу" та "Конспекту" дає підстави робити висновки про їх дидактичну цінність. Розробляючи ці документи, С.Лебединський визначив правила, за якими повинно було здійснюватися навчання в семінарії. При цьому він зосереджував увагу викладачів на доступності, послідовності, систематичності, наочності під час викладу навчального матеріалу. Особливого значення С.Лебединський надавав методу повторення у процесі навчання.

С.Лебединський наголошував на тому, що учнів треба вміти зацікавити, щоб сказане викладачем було їм зрозуміле і щоб вони відчували насолоду від оволодіння науками. Єпископ радив проводити навчання від простого до складного, враховувати можливості та інтереси учнів, чітко й переконливо здійснювати виклад навчального матеріалу.

С.Лебединський був енергійною, відданою освіті людиною. Він написав "Настанову, яким чином зберігати бібліотеку Малоросійської Переяславської семінарії". Бажаючи, щоб учні та викладачі навчального закладу "могли быть просвещены знаниями и нравственности", сам єпископ пожертвував деяку частину (52 назви) книг із власної бібліотеки в семінарську, котра була на той час "въ малейшемъ количестве и въ крайнемъ беспорядке".

Преосвященний Сильвестр наполягав на необхідності суворо дотримуватися поведінки та виконання своїх обов'язків вихованцями Переяславської семінарії. Єпископ наголошував, щоб усі учні, особливо уроженці Переяславської єпархії, обов'язково навчалися та повністю закінчували навчальний курс у своїй семінарії, своєчасно з'являлися після вакацій на заняття; вони суворо каралися за невиконання наказу. Так, зокрема, єпископ звільняв таких учнів із казенного утримання або взагалі виганяв із семінарії, а втікачів передавав громадському керівництву для проходження військової служби.

С.Лебединський з особливою турботою ставився до навчання та "нравственного преуспеяния духовного юношества". За його розпорядженням переяславські семінаристи спілкувалися грецькою та латинською мовами. При Лебединському щорічно викликали студентів до Московської духовної та Санкт-Петербурзької медико-хірургічної академії.

Вихованцями та послідовниками С.Лебединського були випускники Переяславської семінарії – церковні діячі, викладачі та богослови: Ф.Домонтович, Й.Козачківський, Є.Канівецький, Л.Савич, Р.Суходольський та ін.

У 30-х рр. XIX ст. викладачі Переяславської семінарії продовжували новаторські традиції навчання та виховання. Так, учитель латинської граматики Г.Адамович застосовував індивідуальний підхід до своїх учнів.

Єромонах Г.Орловський увів домашні завдання. Заслугою Г.Орловського стало те, що при засвоєнні латини він надавав перевагу перекладу тільки оригінальних текстів римських авторів.

Викладач семінарії Л.Савич не тільки знайомив студентів із правилами віршотворення, а й особисто декламував Г.Державіна і Вергілія мовою оригіналу.

Він додатково розробив особисті зразки сонетів, анаграм, сатиричних поезій, за якими учні мали складати власні твори [4, с. 85].

Висновки. Аналіз діяльності викладачів Переяславського колегіуму засвідчив, що в навчально-виховному процесі вони застосовували принципи гуманності, науковості, доступності, послідовності, систематичності, свободи. Основними методами навчання були розповідь, диспут, бесіда, вправи, повторення, домашні завдання.

Викладачі колегіуму розробляли власні навчально-методичні курси, що формували цілісне мислення, загальний світогляд та ціннісні орієнтації у студентів. Вони були вагомими і вирішальними у навчально-виховному процесі та мали великий вплив на розвиток пізнання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демидовский В. Краткий исторический очерк состояния Переяславско-Полтавской Семинарии со времени основания ее (1738 г.) до преобразования в 1817 г. / В. Демидовский // Полтавские епархиальные ведомости. – 1888. – № 20. – С. 735 – 776.
2. Крамаренко И. Из воспоминаний о ректорах и учителях Полтавско-Переяславской семинарии в первой четверти текущего столетия / И. Крамаренко // Полтавские епархиальные ведомости. – 1878. – №11. – С. 526 – 535.
3. Києво-Могилянська академія в іменах, XVII – XVIII ст.: енцикл. вид. / [упор. З. І. Хижняк; за ред. В. С. Брюховецького]. – К.: ВД «КМ Академія», 2001. – 736 с.
4. Набок Л. Яскраві постаті переяславської освіти XVIII – початку XX століть / Людмила Набок // Школа першого ступеня: теорія і практика: зб. наук. праць Переяслав-Хм. державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2002. – Вип. 5. – С. 76 – 89.
5. Нікітіна В. Переяславський колегіум – центр освіти Лівобережної України / Валентина Нікітіна // Школа першого ступеня: теорія і практика: зб. наук. праць Переяслав-Хм. державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. – Переяслав-Хмельницький, 2002. – Вип. 5. – С. 20 – 36.
6. Сковорода Григорій: образ мислителя: зб. наук. пр. / [відп. ред. В. І. Шинкарук, І. П. Стогній]; ін-т філософ. НАН Укр. – К., 1997. – 453 с.
7. Яновский И. Украинский философ Григорий Савич Сковорода и его нравственное философское учение / И. Яновский // Полтавские епархиальные ведомости. – 1884. – № 5. – С. 216 – 220.

Багрій Т. В. Науково-педагогічні ідеї викладачів Переяславського колегіуму

Анотація. У статті на основі вивчення широкого комплексу архівних, рукописних і опублікованих джерел проаналізовано науково-педагогічні ідеї викладачів Переяславського колегіуму, таких як П.Гошкевич, С.Лебединський, І.Леванда, О.Новицький, Г.Сковорода та інших. Визначено погляди вчених на навчання та виховання особистості з метою їх творчого використання в умовах сьогодення.

Ключові слова: викладачі Переяславського колегіуму, педагогічна думка, науково-педагогічні ідеї, навчання та виховання особистості.

Багрій Т. В. Научно-педагогические идеи преподавателей Переяславского коллегиума

Аннотация. В статье на основе архивных, историко-педагогических, литературных источников проанализировано научно-педагогические идеи преподавателей Переяславского коллегиума, таких как П.Гошкевич, С.Лебединский,

И.Леванда, О.Новицкий, Г.Сковорода и других. Определено взгляды ученых на образование и воспитание личности с целью их творческого использования в современных условиях.

Ключевые слова: преподаватели Переяславского коллегіума, педагогическая мысль, научно-педагогические идеи, образование и воспитание личности.

Bahrii Tetyana. Scientific and pedagogical ideas of teachers from Pereyaslav Collegium

Annotation. The Paper analyzes scientific and pedagogical ideas of lectures from Pereyaslav Collegium, such as P.Hoshkevych, S.Lebedynsky, I.Levanda, O.Novytsy, H.Skovoroda and others, based on variety of archive sources, manuscripts and published materials. Scientists' views on teaching and education are defined with further aim of their creative usage within modern conditions.

Key words: teachers from Pereyaslav Collegium, scientific and pedagogical ideas, education of individual.

УДК 37.028

БАХМАЧ Л. А.,

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна

**ІДЕЇ А.М. АЛЕКСЮКА ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ
ЯК ЗАПОРУКА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ**

Постановка проблеми. Освітня політика української держави пов'язана з вирішенням проблеми переходу до якісного рівня викладання у вищій школі, а це в свою чергу передбачає вдосконалення змісту освіти та виховання підростаючих поколінь, розроблення більш ефективних педагогічних технологій і експериментальних моделей. Нова освітня політика повинна широко використовувати не тільки інноваційні технології та нові напрями, а й прогресивні традиційні підходи, накопичені педагогічною наукою та практикою, практичний досвід, унікальну педагогічну спадщину минулого, яка є невичерпним джерелом думок, поглядів, систем та теорій. Без їх актуалізації важко уявити впровадження в педагогічну теорію та практику будь-яких інновацій. Вагомі здобутки в розвитку педагогіки та методики вищої школи має видатний педагог, вчений А. М. Алексюк.

Методи навчання є одним з найважливіших компонентів навчального процесу. Без відповідних методів діяльності неможливо реалізувати цілі і завдання навчання, досягнути відповідних результатів. Метод навчання є системним об'єктом, який включає види і прийоми взаємопов'язаної педагогічної діяльності викладача і навчальної діяльності студентів, дії та операції, що забезпечують досягнення поставлених цілей і завдань.

Аналіз наукових досліджень свідчить, що різні проблеми теорії та методів навчання ретельно вивчали А. Алексюк (дидактика вищої школи), В. Беспалько, В. Бондар, І. Зязюн та ін. (загальні методолого-теоретичні питання), В. Буряк (організація самостійної роботи учнів), В. Євдокимов, А. Зільберштейн (наочність у навчанні), А. Алексюк, Б. Коротяєв (проблеми класифікації методів навчання, розвиток творчої активності учнів), В. Євдокимов, А. Зільберштейн, В. Лозова (проблемне навчання), О. Савченко (формування інтелектуальних умінь школярів, розвиток активності, самостійності й творчості учнів) та ін..